

Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2017

The International Waterbirds Census in the Czech Republic in January 2017

Zuzana Musilová, Petr Musil & Erika Prokešová

Katedra ekologie FŽP ČZU, Kamýcká 1176, 165 21 Praha 6 - Suchbátka, e-mail: iwccz@post.cz

V lednu 2017 proběhl v České republice **52. ročník Mezinárodního sčítání vodních ptáků** (dále IWC). Tento globálně koordinovaný monitorovací program probíhá v České republice již od roku 1966 pod záštitou Wetlands International (dříve IWRB) - viz např. Pellantová 1995, 1996, 1997, 1998, Musilová *et al.* 2003, Musilová & Musil 2004, Musilová & Musil 2005, Musilová *et al.* 2008, 2009, 2010, Musil & Musilová 2010, Musilová *et al.* 2011, 2014a, 2014b, 2016a, 2016b. Cílem tohoto monitorovacího programu je získávání údajů využitelných pro odhad velikosti tahových populací, identifikace populací a druhů s výraznými změnami početnosti, a následně i vytipování významných lokalit vodního ptactva na lokální, národní i mezinárodní úrovni (Wetlands International 2002, 2006).

V lednu 2017 se do Mezinárodního sčítání vodních ptáků v České republice zapojilo více než 320 dobrovolných sčítatelů z řad profesionálních i amatérských ornitologů, kteří sčítali **na 667 lokalitách**. Celkový počet sledovaných lokalit byl 4. nejvyšší za celou historii tohoto sčítání (1966–2017). Na 171 lokalitách (25,6 %) nebyl zjištěn žádný vodní pták (viz tab. 1, obr. 1). Počet lokalit bez ptáků byl nejvyšší za celou historii sčítání, což souviselo s podmínkami sčítání a především se zamrznutím většiny stojatých vod.

Sčítání probíhalo v podmínkách **teplotně podprůměrné zimy**, průměrná lednová teplota (2017) v ČR dosahovala -4,8 °C a byl tak 4. nejchladnější od počátku sčítání v roce 1966. Předchozí prosinec 2016 byl t teplotně průměrný, kdy průměrná měsíční teplota dosahovala -0,5 °C.

Tab. 1. Souhrnné údaje o rozsahu sčítání v lednu 2017 v jednotlivých oblastech České republiky.

Table 1. Total numbers of counted sites in various parts of the Czech Republic in January 2017.

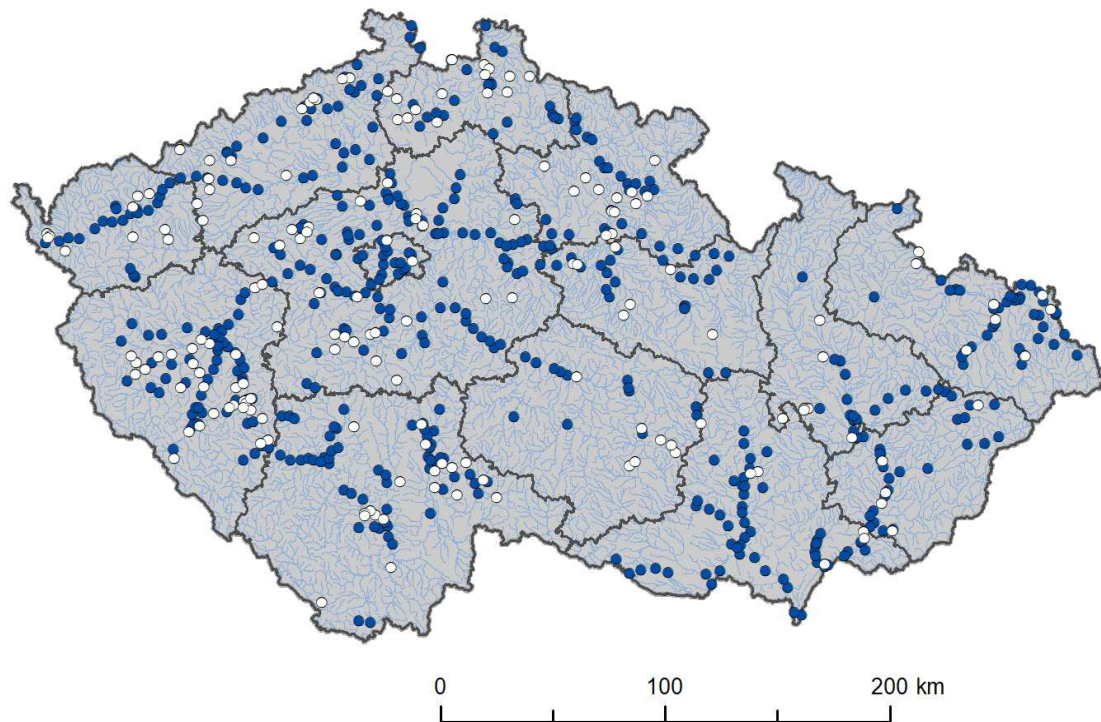
oblast region	celkový počet lokalit number of sites	lokality bez ptáků sites with zero counts
západní Čechy (West Bohemia)	123	45
severní Čechy (North Bohemia)	80	28
střední Čechy (Central Bohemia)	130	26
jižní Čechy (South Bohemia)	77	19
východní Čechy (East Bohemia)	83	21
jižní Morava (South Moravia)	96	16
severní Morava (North Moravia)	78	16
celkem total	667	171

Seznam spolupracovníků v lednu 2017

List of volunteers in January 2017

Matyáš Adam, Pavel Albert, Jiří Bartoš, Markéta Bartošová, Jaroslav Bažant, Petr Berka, Pavel Bergmann, Vlasta Bezecná, Tomáš Bodnár, Ondřej Boháč, Vladimír Bouček, Tomáš Brinke, Vojtěch Brlík, Milan Bronclík, Vojtěch Brož, Jiří Brožek, Michaela Brožová, Ondřej Bureš, CICONIA, Gašpar Čamlík, Jakub Čejka, Štěpánka Čížková, Tomáš Diviš, Adéla Dlasková, Gabriela Dobruská, Vlastimil Dobeš, Mojmír Dostál, Martin Došlý, Miroslav Dusík, Dagmar Dvořáčková, Milan Dvorský, Miroslav Dvorský, DESOP Plzeň, Fénix o.s., Jiří Filípek, Irena Filipová, Jan Fišer, Jiří Flousek, Milan Frencl, Miroslav Foltýn, Oldřich Forman, Anna Fuchsová, Andrej Funk, Pavel Gajda, Adolf Goebel, Jan Grúz, Jan Grunwald, Naděžda Gutzerová, Haluzík Marek, Hampl Aleš, Hartl Jan, Hašková Anna, Marie Helebrandová, Jan Havlíček, Tomáš Herman, Ivo Hertl, Jakub Hlaváček, Lucie Hlaváčová, Jiří Hlaváček, Michal Hnízdl, Zdeněk Honus, Jan Horák, David Horal, Miroslava Horáková, Jiří Hrouzek, Zdeněk Houdek, Jan Hrabě, Nela Hralová, Karel Hurt, Miloš Chaloupka, Jaroslav Chloupek, Josef Chytil, Josef Jahelka, Daniela a Zdeněk Jahodovi, Jiřina Jelenová, Aleš Jelínek, Miroslav Jelínek, Jilemnice 42. OVS Kačeri, Markéta Jochymková, Václav John, Zuzana Jůzlová, Lukáš Kadava, Antonín Kaduch, Barbora Kaminiecká, Gedeon Kašpar, Michal Kavka, Ivana Kinská, Martina Kišelová, Blanka Kloučková, Pavlína Kočicová, Zdeněk Konečný, Michaela Kopečková, Miloš Kovář, Václav Kovář, Petr Krása, Jan Krejčík, František Kroupa, Jan Křivský, Daniel Křenek, Šimon Kronus, Roman Kubíček, Vladislav Kubíček, Robert Kulík, Martin Kupka, Petr Lang, Anna Langrová, Jiří Lehký, Jakub Legát, Vladimír Lemberk, Leoš Lipl, Ladislav Lisztwan, Jiří Mach, Karel Machač, Martin Mandák, Jaroslav Marx, Kristýna Matějů, Denis Matthey, Jan Mayer, Břetislav Mazurek, Petr Meca, David Melichar, Vladimír Melichar, Martin Metelka, Pavel Mezulian, Vladimír Mikule, Petr Mitrenga, Patrik Molitor, Radovan Mourek, Jan Mutl, Oldřich Myška, Petr Musil, Aneta Musilová, Karolína Musilová, Zuzana Musilová, Roman Najbert, Petr Navrátil, Jiří Neudert, NOS Nepomuk, Luboš Novák, Petr Palčej, Marek Palička, Karel Pavelka, Jiří Pavelka, Tomáš Peterka, Karel Pithart, Petr Pavlík, Michal Podhrázký, Klára Poláková, Jiří Polčák, Jindřich Poříz, Václav Prášek, Aleš Prágr, Ivan Prášil, Libor Praus, Erika Prokešová, Miroslav Půlpán, Martin Pudil, Jiří Pykal, Antonín Reiter, Radek Remar, Jiří Rohlena, Pavel Růžek, Jitka Růžicková, Ondřej Ryška, Lukáš Řezáč, Leoš Řičánek, Jiří Rohlena, Dušan Rossi, Libor Schröpfer, Svatava Sekerková, Miroslav Stehlík, Jiří Ševčík, Libor Ševčík, Robin Šícha, Karel Šimeček, Lukáš Šimek, Jiří Šírek, Vlasta Škorpíková, Jana Škorpilová, Milan Škrott, Katarína Slabeyová, Jiří Sládeček, Jiří Sladký, Martin Smažil, Rostislav Šobora, Jan Šolc, Kateřina Sosnovcová, Václav Souček, Robert Špilák, Petr Starý, Pavel Štěpánek, Vojtěch Štastný, Martin Štěrba, Jana Strakošová, Jan Stříteský, Jan Studecký, Martin Strnad, Radek Strnad, Petr Suma, Marie Süssová, Jiří Šafránek, Václav Šutera, Petr Švehla, Jiří Šuhaj, Jan Sychra, Pavel Tauber, Vít Tejrovský, Pavel Theiner, Vladimír Teplý, Milan Tichai, Vladimír Toman, Václav Tomášek, Hana Tomsová, Hana Trachtulcová, Lubor Urbánek, Radovan Urválek, Roman Vacík, Martin Valášek, Zdeněk Valeš, Šárka Vančurová, Jaroslav Vaněk, Michal Vašík, Martin Vavřík, Lubomír Velický, Zdeněk Vermouzek, Jaromír Veselý, Jaroslav Veselý, Dušan Vodnárek, Jakub Vlček, Jaroslav Vojta, Josef Vojta, Pavel Volf, Ota Vorel, Petr Voříšek, Josef Vozanka, Jakub Vrána, Světlana Vránová, Vilém Vyhnálek, Martin Vymazal, Radko Waldhauser, Adolf Werner, Jiří Zajíc, Jaroslav Zaňát, Miroslav Žižka.

Omlouváme se všem spolupracovníkům, které jsme v seznamu omylem neuvedli, a za případné chyby.

Obr. 1. Distribuce sledovaných lokalit na území České republiky v lednu 2017. Plné kroužky představují lokality, kde byl zaznamenán alespoň 1 druh vodních a mokřadních ptáků, bílé kroužky představují 115 lokalit, kde nebyl v lednu 2016 zjištěn žádný vodní pták.

Fig. 1. Distribution of investigated wetland sites in the Czech Republic in January 2017. Close squares represent sites with at least one waterbird, open circles represent 115 sites without waterbirds in January 2016.

Výsledky

V lednu 2017 proběhlo Mezinárodní sčítání vodních ptáků na 667 lokalitách a bylo při něm zjištěno celkem **55 druhů ptáků** v celkovém počtu **243 774 exemplářů**.

Nejpočetnějším druhem byla kachna divoká (*Anas platyrhynchos*), jež řádově přesahovala početnost ostatních nejhojnějších druhů, dále následovala husa běločelá (*Anser albifrons*), lyska černá (*Fulica atra*), kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*) a racek chechtavý (*Larus ridibundus*). **Nejhojnější druhy**, tedy zastížené na největším počtu sledovaných lokalit, byly zjištěny v tomto pořadí: kachna divoká, volavka popelavá (*Ardea cinerea*), kormorán velký, morčák velký (*Mergus merganser*) a labuť velká (*Cygnus olor*) - viz tab. 2 a 3.

U řady druhů byly zjištěny zajímavé regionální rozdíly v celkové početnosti zimujících jedinců. Ve **středních Čechách** byly zjištěny nejvyšší počty oproti ostatním regionům u zimujících labutí velkých, čírky obecné (*Anas crecca*), turpana hnědého (*Melanitta fusca*), morčáků velkých, kormoránů velkých, slípek zelenonohých (*Galinula chloropus*), racků chechtavých a ledňáček říčních (*Alcedo atthis*). Husa polní (*Anser fabalis*), kopřivka obecná (*Anas strepera*), polák kahalka (*Aythya marila*), potápka roháč (*Podiceps cristatus*), racek bouřní (*Larus canus*), racek stříbřitý (*Larus argentatus*) a racek bělohlavý (*Larus cachinnans*) byli nejpočetnější v **severních Čechách**. Nejvyšší celkové početnosti poláka chocholačky (*Aythya fuligula*) byly zjištěny obdobně v severních i středních Čechách.

Tab. 2. Počet zjištěných jedinců jednotlivých druhů v lednu 2017 v regionech ČR (ZápC - západní Čechy, SevC - severní Čechy, StřC - střední Čechy, JižC - jižní Čechy, VycC - východní Čechy, JižM - jižní Morava, SevM - severní Morava).

Table 2. List of recorded species in regions in January 2017 (ZápC - West Bohemia, SevC - North Bohemia, StřC - Central Bohemia, JižC - South Bohemia, VycC - East Bohemia, JižM - South Moravia, SevM - North Moravia).

druh species	celkem total	ZápC	SevC	StřC	JižC	VycC	JižM	SevM
<i>Cygnus olor</i>	4 076	449	339	1 469	265	212	1 068	274
<i>Anser fabalis</i>	7 160	1	6 501	0	112	0	546	0
<i>Anser albifrons</i>	22 241	0	2 800	3	400	0	19 038	0
<i>Anser anser</i>	2 331	2	168	17	290	63	1 787	4
<i>Anser anser f. domestica</i>	4	0	0	4	0	0	0	0
<i>Anser spp.</i>	215	0	0	0	0	0	215	0
<i>Alopochen aegyptiaca</i>	16	0	10	5	0	0	1	0
<i>Tadorna ferruginea</i>	4	0	1	0	0	0	0	3
<i>Tadorna tadorna</i>	1	0	0	0	0	0	1	0
<i>Cairina moschata</i>	8	1	1	4	0	0	2	0
<i>Aix sponsa</i>	3	0	0	1	0	1	1	0
<i>Aix galericulata</i>	57	1	1	3	3	2	42	5
<i>Anas penelope</i>	127	8	26	14	11	5	57	6
<i>Anas strepera</i>	285	2	126	63	7	5	63	19
<i>Anas crecca</i>	1 187	146	136	431	2	108	310	54
<i>Anas platyrhynchos</i>	148 866	13 722	15 281	25 436	18 422	16 037	46 373	13 595
<i>Anas platyrh./strepera</i>	13	0	2	11	0	0	0	0
<i>Anas acuta</i>	24	0	0	5	5	0	13	1
<i>Anas clypeata</i>	4	0	0	2	0	1	1	0
<i>Netta rufina</i>	8	0	0	2	1	0	5	0
<i>Aythya ferina</i>	1 152	2	393	340	35	0	361	21
<i>Aythya nyroca</i>	3	0	0	0	1	0	0	2
<i>Aythya fuligula</i>	5 238	69	1 960	1 950	43	119	995	102
<i>Aythya marila</i>	75	0	53	9	0	0	12	1
<i>Clangula hyemalis</i>	4	0	3	0	0	0	1	0
<i>Melanitta nigra</i>	2	0	1	0	0	0	1	0
<i>Melanitta fusca</i>	39	0	11	27	0	0	1	0
<i>Bucephala clangula</i>	1 263	31	350	218	60	14	558	32
<i>Mergellus albellus</i>	92	0	7	21	1	5	57	1
<i>Mergus merganser</i>	5 219	567	925	1 478	188	321	592	1 148
<i>Anatinae spp.</i>	569	8	0	13	2	1	541	4
<i>Gavia stellata</i>	3	0	1	0	2	0	0	0
<i>Gavia arctica</i>	5	0	4	0	0	0	0	1
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	1 184	64	163	385	31	73	329	139
<i>Podiceps cristatus</i>	560	0	477	76	0	1	5	1
<i>Phalacrocorax carbo</i>	8 969	1 271	1 172	3 311	472	521	1 235	987
<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	1	0	0	0	0	0	0	1
<i>Botaurus stellaris</i>	6	0	0	0	0	0	6	0
<i>Egretta alba</i>	473	107	39	22	38	32	202	33
<i>Ardea cinerea</i>	1 707	252	163	299	229	173	344	247
<i>Ciconia ciconia</i>	1	0	1	0	0	0	0	0
<i>Rallus aquaticus</i>	1	0	0	0	0	0	1	0
<i>Gallinula chloropus</i>	402	27	37	207	2	35	79	15
<i>Fulica atra</i>	10 369	193	3 680	2 545	17	208	3 126	600

druh species	celkem total	ZápC	SevC	StřC	JižC	VycC	JižM	SevM
<i>Gallinago gallinago</i>	5	0	0	5	0	0	0	0
<i>Tringa ochropus</i>	6	0	0	0	1	1	1	3
<i>Larus ridibundus</i>	9 706	0	2 017	7 176	0	2	318	193
<i>Larus canus</i>	2 998	0	1 813	78	0	0	20	1 087
<i>Larus argentatus</i>	2 022	0	2 014	5	0	3	0	0
<i>Larus cachinnans</i>	588	0	419	135	0	7	12	15
<i>Larus michahellis</i>	2	0	0	0	0	0	0	2
<i>Larus cachin./argentatus</i>	3 519	41	1 582	538	7	15	777	559
<i>Haliaeetus albicilla</i>	92	5	3	12	14	2	46	10
<i>Alcedo atthis</i>	115	13	19	31	10	13	25	4
<i>Anthus pratensis</i>	3	0	3	0	0	0	0	0
<i>Motacilla cinerea</i>	38	6	8	5	0	4	8	7
<i>Motacilla alba</i>	3	0	0	2	0	0	1	0
<i>Cinclus cinclus</i>	689	87	60	94	8	210	51	179
<i>Panurus biarmicus</i>	1	0	0	0	0	0	0	1
<i>Emberiza schoeniclus</i>	20	0	1	0	0	9	10	0
CELKEM TOTAL	243 774	17 075	42 771	46 452	20 679	18 203	79 238	19 356

Husa běločelá, husa velká (*Anser anser*), kachnička mandarínská (*Aix galericulata*), hvízdák eurasijský (*Anas penelope*), kachna divoká, ostralka štíhlá (*Anas acuta*), hohol severní (*Bucephala clangula*), morčák bílý (*Mergellus albellus*), volavka bílá (*Egretta alba*), volavka popelavá a orel mořský (*Haliaeetus albicilla*) dosahovali nejvyšších počtů **na jižní Moravě**.

Počty poláka velkého (*Aythya ferina*), potápky malé (*Tachybaptus ruficollis*) a lysky černé dosahovaly obdobně vysokých hodnot v různých regionech, a to **na jižní Moravě**, resp. **ve středních nebo severních Čechách**.

Nejvíce skorců vodních (*Cinclus cinclus*) bylo zaznamenáno ve **východních Čechách a na severní Moravě**.

Počty většiny sledovaných druhů (zejména labuť velká, hvízdák eurasijský, čírka obecná, kachna divoká, polák chocholačka, morčák bílý, morčák velký, potápka malá, kormorán velký, volavka bílá, volavka popelavá, slípka zelenonohá, vodouš kropenatý, racek chechtavý, orel mořský, ledňáček říční a skorec vodní) dosahovaly celkově nejvyšších počtů **na tekoucích vodách**. Říční úseky představovaly významná zimoviště pro vyšší počet druhů, než tomu bylo v předchozích, mírnějších zimách.

Na přehradních nádržích byly zjištěny celkově nejvyšší počty u husy polní, husy běločelé, husy velké, kopřivky obecné, poláka velkého, poláka kaholky, turpana hnědého, hohola severního, potápky roháče, lysky černé a racka stříbřitého. Racek bouřní a blíže neurčení velcí raci (*Larus cachinnans/argentatus*) dosáhli nejvyšší celkové početnosti **na průmyslových vodách**. Rybníční lokality nepředstavovaly v lednu 2017 významné zimoviště pro žádný sledovaný druh vodních ptáků.

Tab. 3. Počet zjištěných jedinců jednotlivých druhů v lednu 2017 na různých typech vod.**Table 3.** List of recorded species in different types of waters in January 2017.

druh species	počet lokalit number of sites	celkem total	přehrady reservoirs	rybníky fishponds	prům. vody industr. waters	řeky, potoky rivers, streams
<i>Cygnus olor</i>	191	4 076	490	185	259	3 142
<i>Anser fabalis</i>	7	7 160	7 000	112	46	2
<i>Anser albifrons</i>	8	22 241	21 800	400	5	36
<i>Anser anser</i>	27	2 331	1 640	320	280	91
<i>Anser anser f. domestica</i>	2	4	0	0	0	4
<i>Anser spp.</i>	1	215	0	0	0	215
<i>Alopochen aegyptiaca</i>	5	16	2	0	0	14
<i>Tadorna ferruginea</i>	2	4	0	1	3	0
<i>Tadorna tadorna</i>	1	1	0	0	0	1
<i>Cairina moschata</i>	5	8	0	4	0	4
<i>Aix sponsa</i>	3	3	0	1	0	2
<i>Aix galericulata</i>	16	57	0	2	0	55
<i>Anas penelope</i>	41	127	35	16	4	72
<i>Anas strepera</i>	40	285	141	13	10	121
<i>Anas crecca</i>	64	1 187	64	93	178	852
<i>Anas platyrhynchos</i>	425	148 866	23 588	15 188	9 288	100 802
<i>Anas platyrhynchos/strepera</i>	4	13	0	0	0	13
<i>Anas acuta</i>	13	24	2	4	2	16
<i>Anas clypeata</i>	4	4	0	1	1	2
<i>Netta rufina</i>	4	8	6	1	0	1
<i>Aythya ferina</i>	33	1 152	643	36	274	199
<i>Aythya nyroca</i>	2	3	0	0	0	3
<i>Aythya fuligula</i>	90	5 238	1 974	46	416	2 802
<i>Aythya marila</i>	13	75	63	0	5	7
<i>Clangula hyemalis</i>	2	4	1	0	3	0
<i>Melanitta nigra</i>	2	2	1	0	1	0
<i>Melanitta fusca</i>	6	39	33	0	3	3
<i>Bucephala clangula</i>	65	1 263	654	6	67	536
<i>Mergellus albellus</i>	28	92	24	0	5	63
<i>Mergus merganser</i>	203	5 219	477	18	113	4 611
<i>Anatinae spp.</i>	18	569	0	5	1	563
<i>Gavia stellata</i>	2	3	1	0	0	2
<i>Gavia arctica</i>	2	5	4	0	1	0
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	159	1 184	40	8	26	1 110
<i>Podiceps cristatus</i>	14	560	486	1	55	18
<i>Phalacrocorax carbo</i>	236	8 969	464	290	164	8 051
<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	1	1	0	1	0	0
<i>Botaurus stellaris</i>	4	6	2	4	0	0
<i>Egretta alba</i>	131	473	14	77	13	369
<i>Ardea cinerea</i>	333	1 707	52	346	50	1 259
<i>Ciconia ciconia</i>	1	1	0	1	0	0
<i>Rallus aquaticus</i>	1	1	0	0	0	1
<i>Gallinula chloropus</i>	99	402	7	21	24	350
<i>Fulica atra</i>	112	10 369	4 121	308	3 695	2 245

druh species	počet lokalit number of sites	celkem total	přehrady reservoirs	rybníky fishponds	prům. vody industr. waters	řeky, potoky rivers, streams
<i>Gallinago gallinago</i>	3	5	0	2	3	0
<i>Tringa ochropus</i>	5	6	0	1	0	5
<i>Larus ridibundus</i>	43	9 706	1 100	7	1 010	7 589
<i>Larus canus</i>	18	2 998	318	0	2 232	448
<i>Larus argentatus</i>	7	2 022	2 000	0	0	22
<i>Larus cachinnans</i>	29	588	402	0	17	169
<i>Larus michahellis</i>	1	2	0	0	0	2
<i>Larus cachinnans/argentatus</i>	50	3 519	705	9	1 918	887
<i>Haliaeetus albicilla</i>	47	92	11	13	1	67
<i>Alcedo atthis</i>	78	115	8	13	7	87
<i>Anthus pratensis</i>	1	3	0	0	3	0
<i>Motacilla cinerea</i>	27	38	4	3	1	30
<i>Motacilla alba</i>	3	3	1	0	1	1
<i>Cinclus cinclus</i>	143	689	12	2	2	673
<i>Panurus biarmicus</i>	1	1	0	1	0	0
<i>Emberiza schoeniclus</i>	4	20	0	9	11	0
CELKEM TOTAL		243 774	68 390	17 569	20198	137617

Při sčítání v lednu 2017 byly **doloženy rekordní počty za celou historii IWC v ČR** (1966–2017) u sedmi následujících druhů: labuť velká, zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*), morčák velký, potápka malá, bukač velký (*Botaurus stellaris*) a blíže neurčení velcí raci (*Larus cachinnans/argentatus*). Počty následujících osmi druhů byly druhé nejvyšší za celou historii sčítání (1966–2017): husice nilská (*Alopochen aegyptica*), kachnička mandarínská, kopřivka obecná, kachna divoká, ostralka štíhlá, hohol severní, potápka roháč a skorec vodní (tab. 2 a 3).

Je zajímavé, že mezi těmito druhy najdeme severské druhy (např. labuť velká, hohol severní, morčák velký), které k nám zřejmě natlačila poměrně tuhá zima v severněji položených zimovištích i druhy s centrem zimního rozšíření jižně a západněji u nás, které si ale na území České republiky zvykly pravidelně i relativně početněji zimovat v posledních letech (např. kopřivka obecná, bukač velký, potápka roháč).

Z méně běžných druhů vodních ptáků byly v lednu 2017 zjištěny: husice liščí (*Tadorna tadorna*), ostralka štíhlá, lžičák pestrý (*Anas clypeata*), zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*), polák malý (*Aythya nyroca*), turpan černý (*Melanitta nigra*), turpan hnědý, potáplice malá (*Gavia stellata*), potáplice severní (*Gavia arctica*), kormorán malý (*Phalacrocorax pygmeus*), bukač velký, čáp bílý (*Ciconia ciconia*), chřástal vodní, bekasina otavní (*Gallinago gallinago*), sýkořice vousatá (*Panurus biarmicus*) a strnad rákosní (*Emberiza schoeniclus*) (viz tab. 2 a 3).

Na sledovaných lokalitách se vyskytlo v lednu 2017 i pět tzv. **nepůvodních druhů**, a to husice nilská, husice rezavá (*Tadorna ferruginea*), pižmovka velká (*Cairina moschata*), kachnička karolínská (*Aix sponsa*) a kachnička mandarínská, z nichž nepočetnější byla posledně jmenovaná kachnička mandarínská s 39 jedinci na řece Svratce (Brno, Brněnská přehrada – Vídeňská ulice).

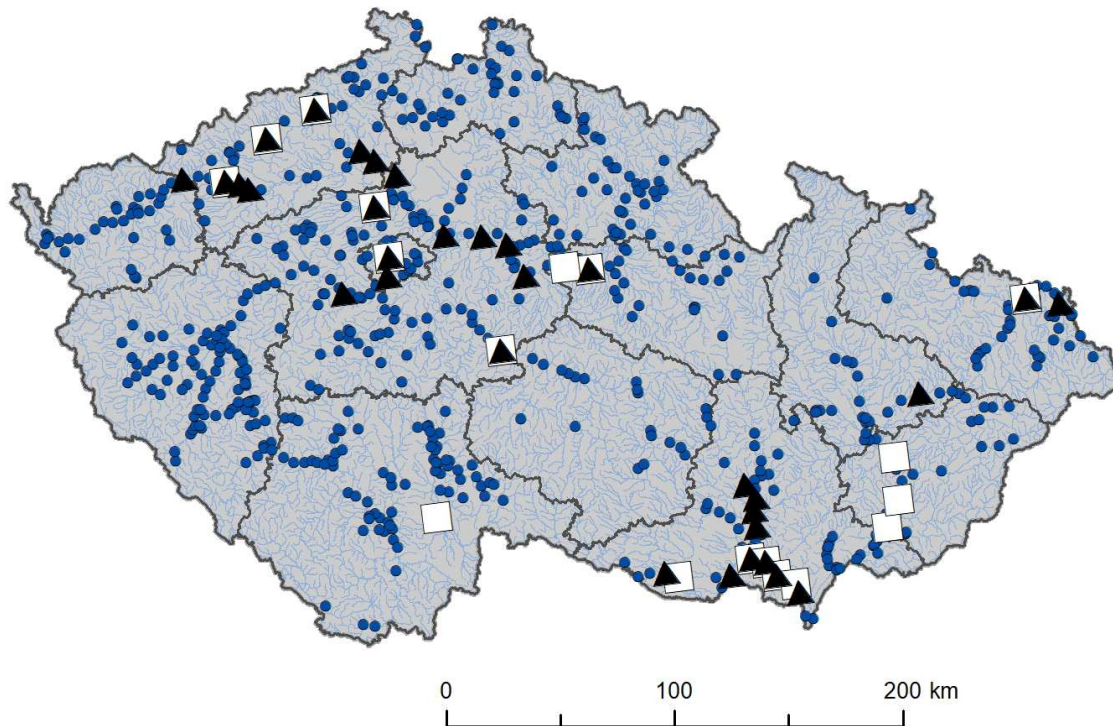
Tab. 4. Přehled lokalit, kde jednotlivé druhy vodních ptáků v roce 2017 přesáhly 1 % hranici tahové populace.**Table 4.** List of sites with 1% threshold of flyway population in January 2017.

lokalita site	datum date	počet number	kriterium criterion
Anser fabalis /semirotis			
Nechranická přehrada	16.1.2016	6 500	5 500
Anser albifrons			
vodní dílo Nové Mlýny I (horní a prostřední zdrž)	15.1.2016	19 000	1 200
Nechranická přehrada	16.1.2016	2 800	1 200
Anser anser			
vodní dílo Nové Mlýny I (horní a prostřední zdrž)	15.1.2016	1 600	560

U čtyř druhů (husa polní, husa běločelá, husa velká a kachna divoká) přesáhl počet zjištěných jedinců v lednu 2017 na 2 lokalitách (Horní a Střední zdrž VDNM, Nechanická nádrž) hranici **1 % tahové populace** (viz Wetlands International 2006 a <http://wpe.wetlands.org>) - viz tab. 4. Na těchto lokalitách bylo tedy dosaženo tohoto kritéria pro **Mezinárodně významnou lokalitu (Ramsar Site)**, přičemž obě uvedené lokality splnily kritérium pro 2 různé druhy - viz tab. 4.

Tab. 5. Přehled mokřadních lokalit s více než 2 000 jedinci vodních ptáků v lednu 2016.**Table 5.** List of wetland sites with more than 2 000 waterbirds in January 2016.

kód lokality site number	lokalita site name	počet ex. number of indiv.
61005	vodní dílo Nové Mlýny I (horní a prostřední zdrž)	31 494
21002	Nechranická přehrada	20 478
61009	vodní dílo Nové Mlýny II (třetí zdrž + Strachotínský rybník)	6 934
31003	přehrada na Želivce	6 182
23062	jezero Most	5 754
34025	VLTAVA: Kralupy n.Vlt., most - Vraňany	5 106
63010	Štěrkopískovna Ostrožská Nová Ves	4 124
74020	ODRA: Hrušov, most - Antošovice	4 115
64076	DYJE: Nové Mlýny, most - Lednice	4 061
42000	rybníky v CHKO Třeboňsko	3 794
64007	MORAVA: Napajedla - Jarošov	3 696
34020	VLTAVA: Podolí - Mánesův most	3 556
54018	LABE: Srnojedy, jez - Přelouč, most	2 481
64401	DYJE: Lednice - Janohrad	2 445
64078	DYJE: Janohrad - Břeclav	2 444
23027	jezero Milada u Chabařovic	2 298
62066	Záhlinické rybníky	2 134
54019	LABE: Přelouč (silniční most) – Chvaletice (železniční zastávka)	2 073
64073	DYJE: jez Krhovice - most Hrádek, Jaroslavice	2 060

Obr. 2. Lokality s nejvyšším počtem zjištěných druhů a jedinců vodních ptáků na území ČR v lednu 2017. Černé trojúhelníky představují lokality s 15 a více druhů, bílé čtverce představují lokality s více než 2 000 jedinců vodních ptáků. Malé kroužky pak představují ostatní sledované lokality v lednu 2017.

Fig. 2. Distribution of wetland sites with the highest numbers of wintering waterbird species and individuals in the Czech Republic in January 2017. Black triangles represent sites with 15 and more waterbird species, white squares represent sites with more than 2 000 individuals of waterbirds. Small circles represent other sites covered by IWC in January 2017.

Jiné kritérium pro **Mezinárodně významnou lokalitu (Ramsar Site)**, a to přítomnost více než **20 000 jedinců všech druhů vodních ptáků**, bylo splněno na Nechanické nádrži (20 478 ex.) a Horní a Střední zdrži vodního díla Nové Mlýny (33 292 ex.).

Více než 2 000 jedinců všech druhů vodních ptáků bylo v lednu 2017 zjištěno na 19 lokalitách. Kromě již uvedené Horní a Střední zdrže vodního díla Nové Mlýny a Nechanické nádrže to byly ještě Třetí zdrž vodního díla Nové Mlýny, přehrada na Želivce, jezero Most, štěrkopískovna Ostrožská Nová Ves, jezero Milada u Chabařovic. Mezi lokalitami s vyšším počtem zjištěných jedinců byly jen minimálně zastoupeny rybníční lokality (rybníky v CHKO Třeboňsko, Záhlinické rybníky).

Naopak mezi uvedenými 19 lokalitami s více než 2000 jedinci bylo celkem 10 říčních lokalit, a to na Vltavě, Odře, Dyji, Moravě a Labi, z nichž nejvíce jedinců (5106 ex.) bylo zaznamenáno na Vltavě v úseku Kralupy n.Vlt., most – Vraňany (viz tab. 5 a obr. 2).

Tab. 6. Přehled mokřadních lokalit s 15 a více druhy vodních ptáků v lednu 2017.**Table 6.** List of wetland sites with 15 and more waterbird species in January 2017.

kód lokality site number	Lokalita site name	počet druhů number of species
21002	Nechranická přehrada	31
31003	přehrada na Želivce	25
61005	vodní dílo Nové Mlýny I (horní a prostřední zdrž)	24
64076	DYJE: Nové Mlýny, most - Lednice	24
23062	jezero Most	22
24019	OHŘE: Boč - Kláštec	21
34018	VLTAVA: Zbraslav, most - Chuchle, most	21
64161	DYJE: Trávní dvůr - Drnholec	20
24002	LABE: Roudnice nad Labem - Litoměřice	19
24023	OHŘE: v Žatci	19
34020	VLTAVA: Podolí - Mánesův most	19
74020	ODRA: Hrušov, most - Antošovice	19
54018	LABE: Srnojedy, jez - Přelouč, most	18
64023	SVRATKA: soutok s Bobravou - Holasice	18
64079	DYJE: v Břeclavi	18
34025	VLTAVA: Kralupy n.Vlt., most - Vraňany	17
34037	LABE: Lysá nad Labem - Brandýs nad Labem	17
34043	LABE: Dolní Beřkovice - Horní Počáply	17
34261	BEROUNKA: Beroun - Srbsko - Hlásná Třebáň	17
61009	vodní dílo Nové Mlýny II (třetí zdrž + Strachotínský ryb	17
64072	DYJE: Znojemská přehrada - jez Krhovice	17
24001	LABE: Horní Počáply - Roudnice nad Labem	16
24022	OHŘE: Nechanická nádrž - Žatec	16
33004	pískovna u Kolína (Samberk, KO)	16
64020	SVRATKA: Brněnská přehrada, hráz - Brno, Vídeňská ulice	16
74041	BEČVA: Hranice - Lipník	16
23027	jezero Milada u Chabařovic	15
34033	LABE: Oseček - Velké Zboží	15
34035	LABE: Nymburk, železniční most - Hradištko	15
64022	SVRATKA: soutok se Svitavou - soutok s Bobravou	15
64025	SVRATKA: Židlochovice - Nosislav	15
74028	OLZA: Karviná, most - Petrůvka	15
21002	Nechranická přehrada	31

Na 32 lokalitách bylo v lednu 2016 zjištěno 15 a více druhů vodních ptáků. Nejvyšší počty druhů vodních ptáků (31 druhů) byly zjištěny na Nechanické přehradě, a dále pak na přehradě nacházející se na Želivce (25 druhů) a vodním díle Nové Mlýny I (24 druhů). Mezi říčními úseky byl druhově nejbohatší lokalitou (24 druhů) úsek Dyje mezi Novými Mlýny a Lednicí (tab. 6 a obr. 2.). Mezi uvedenými 33 lokalitami s nejvyšším počtem druhů byly výrazně zastoupeny říční úseky (celkem 25 úseků) na Dyji, Ohři, Vltavě, Labi, Svatce, Berounce, Bečvě i Olze. Naopak v lednu 2017 zcela chyběly druhově bohaté úseky na rybníčních lokalitách.

Tab. 7. Poměr pohlaví sledovaných druhů kachen v lednu 2017.**Table 7.** Adult sex ratio of duck species in January 2017.

druh species	celkem total	samci males	samice females	poměr $M/(M+F)*100$	neurčeno unknown	podíl určených (%) known sex (%)
<i>Cygnus olor</i>	4 076	289	110	72.4	3 677	9.8
<i>Cairina moschata</i>	8	0	1	0.0	7	12.5
<i>Aix sponsa</i>	3	2	0	100.0	1	66.7
<i>Aix galericulata</i>	57	33	23	58.9	1	98.2
<i>Anas penelope</i>	127	49	48	50.5	30	76.4
<i>Anas strepera</i>	285	139	97	58.9	49	82.8
<i>Anas crecca</i>	1 187	436	375	53.8	376	68.3
<i>Anas platyrhynchos</i>	148 866	33 926	27 516	55.2	87 424	41.3
<i>Anas acuta</i>	24	10	8	55.6	6	75.0
<i>Anas clypeata</i>	4	4	0	100.0	0	100.0
<i>Netta rufina</i>	8	5	2	71.4	1	87.5
<i>Aythya ferina</i>	1 152	216	155	58.2	781	32.2
<i>Aythya nyroca</i>	3	3	0	100.0	0	100.0
<i>Aythya fuligula</i>	5 238	1 915	1 658	53.6	1 665	68.2
<i>Aythya marila</i>	75	28	42	40.0	5	93.3
<i>Clangula hyemalis</i>	4	0	4	0.0	0	100.0
<i>Melanitta nigra</i>	2	1	0	100.0	1	50.0
<i>Melanitta fusca</i>	39	5	7	41.7	27	30.8
<i>Bucephala clangula</i>	1 263	328	377	46.5	558	55.8
<i>Mergellus albellus</i>	92	34	44	43.6	14	84.8
<i>Mergus merganser</i>	5 219	2 295	2 240	50.6	684	86.9

Podíl jedinců kachen a labutě velké, u nichž byl zaznamenán **poměr pohlaví**, se u jednotlivých druhů pohyboval mezi 9,8 % a 100 %. Poměrně nízký počet takto určených ptáků byl v rámci běžnějších druhů kachen zjištěn u kachny divoké (41,3 %) a poláka velkého (32,2 %). Naopak u většiny dalších druhů kachen bylo určeno pohlaví u více než 50 % jedinců, konkrétně u hvízdáka eurasijského (76,4 %), kopřivky obecné (82,8 %), čírky obecné (68,3 %), ostralky štíhlé (75,0 %), poláka chocholačky (68,2 %), hohola severního (35,8 %), morčáka bílého (84,8 %) a morčáka velkého (86,9 %) - viz tab. 7.

Samci převažovali u plovavých kachen, dále u poláka velkého a poláka chocholačky, a také u morčáka velkého. Poměr pohlaví, vychýlený ve prospěch samic, byl v lednu 2016 naopak zaznamenán u poláka kaholky, turpana hnědého, hohola severního, morčáka bílého a poláka kaholky (tab. 7).

Poměr mladých a starých ptáků se u vybraných druhů pohyboval v rozmezí 46,2 až 94,1, přičemž nízký počet ptáků s určeným stářím byl zaznamenán u hvízdáka eurasijského, volavky bílé, racka chechtavého, racka bouřního a racka stříbřitého. Naopak relativně vysoký podíl jedinců s určeným stářím byl zjištěn v případě labutě velké, husice nilské, kormorána velkého, slípky zelenonohé a orla mořského. Nejvyšší podíl mladých jedinců byl zjištěn u husice nilské, slípky zelenonohé, racka chechtavého a orla mořského. Naopak nízké zastoupení mladých jedinců bylo zjištěno u volavky bílé a volavky popelavé (tab. 8).

Tab. 8. Poměr stáří vybraných sledovaných druhů v lednu 2017.**Table 8.** Age ratio of selected species in January 2017.

druh species	celkem total	mladí juven.	staří adults	ml./staří juv./ad *100	neurčeno unknown	podíl určených (%) known age (%)
<i>Cygnus olor</i>	4 076	2051	636	23.7	1 389	65.9
<i>Alopochen aegyptiaca</i>	16	6	7	53.8	3	81.3
<i>Anas penelope</i>	127	9	3	25.0	115	9.4
<i>Phalacrocorax carbo</i>	8 969	2399	574	19.3	5 996	33.1
<i>Egretta alba</i>	473	16	1	5.9	456	3.6
<i>Ardea cinerea</i>	1 707	212	22	9.4	1 473	13.7
<i>Gallinula chloropus</i>	402	70	40	36.4	292	27.4
<i>Larus ridibundus</i>	9 706	509	225	30.7	8 972	7.6
<i>Larus canus</i>	2 998	48	17	26.2	2 933	2.2
<i>Larus argentatus</i>	2 022	9	2	18.2	2 011	0.5
<i>Larus cachinnans</i>	588	94	25	21.0	469	20.2
<i>Larus cachinnans/argentatus</i>	3 519	542	109	16.7	2 868	18.5
<i>Haliaeetus albicilla</i>	92	37	27	42.2	28	69.6

Poděkování

Velice děkujeme především všem dobrovolným spolupracovníkům, zapojeným do sčítání, i regionálním koordinátorům sčítání. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v roce 2017 probíhalo částečně za podpory MŽP ČR. Za pomoc při organizaci sčítání děkujeme pobočkám a klubům České společnosti ornitologické.

V tomto příspěvku byl použit mapový podklad © ESRI & NASA 2007.

Summary

International Waterbird Census (IWC) was carried out on 667 wetland sites in the Czech Republic in January 2017. In total, 243 773 individuals of 55 waterbird species were counted. Mallard Anas platyrhynchos was recorded as the most frequent and the most abundant waterbird species.

In January 2017, numbers of seven species were the highest in whole history of IWC in the Czech Republic (1966–2017): Mute Swan, Re-crested Pochard, Common Merganser, Little Grebe, Great Bittern and “large gulls” Larus argentatus/cacchinans.

Some interesting regional patterns of distribution for individual species were found. The highest numbers of Mute Swan, Common Teal, Velvet Scoter, Common Merganser, Great Cormorant, Common Moorhen, Black-headed Gull, and Common Kingfisher were recorded in Central Bohemia. Bean Goose, Gadwall, Greater Scaup, Great Crested Grebe, Common Gull, European Herring Gull and Caspian Gull were the most abundant in North Bohemia. The highest numbers of Tufted Duck were recorded similarly in North and Central Bohemia. White-

fronted Goose, Greylag Goose, Mandarin Duck, Eurasian Wigeon, Mallard, Northern Pintail, Common Goldeneye, Smew, Great White Egret, Grey Heron and White-tailed Eagle were the most abundant in South Moravia. Dipper reached their highest numbers in Eastern Bohemia and in North Moravia (see Table 2 and 3 for details). Common Pochard, Little Grebe and Common Coot were similarly abundant in North and Central Bohemia and in South Moravia.

The running waters (rivers and streams) were found the most preferred wetland habitat in most of waterbird species. Bean Goose, White-fronted Goose, Greylag Goose, Gadwall, Common Pochard, Greater Scaup, Velvet Scotter, Common Goldeneye, Great Crested Grebe, Common Coot and European Herring Gull were recorded in higher numbers on reservoirs. Common Gull "large gulls" *Larus argentatus/cacchianans* were recorded in highest numbers on industrial waters, i.e. no sand pit and gravel pit lakes and sedimentary pools (Table 3).

Numbers of Great White-fronted Goose, Greylag Goose and Mallard exceeded 1 % threshold of flyway population on two sites (Wetlands International 2006 and <http://wpe.wetlands.org>); see Table 4.

More than 2000 wintering waterbirds were found in 19 wetland sites and than 15 wintering waterbird species were recorded on 32 wetland sites and located mostly on rivers in lowlands of South, Central and Northern Bohemia and in South Moravia (Table 5 and 6 and Figure 2).

The adult sex ratio was recorded in duck species in January 2017 in the Czech Republic (Table 7). Males prevailed in dabbling ducks (e.g. Wigeon, Gadwall, Common Teal, Mallard and Pintail) and in diving ducks (Common Pochard, Tufted Duck, and Common Merganser). On the contrary, prevailing females were recorded in some diving ducks with northern distribution (e.g. Greater Scaup, Great Scaup, Common Goldeneye and Smew).

Moreover, age ratio was recorded in some waterbird species in January 2017. The highest proportion of young individuals was found out in Egyptian Goose, Great Cormorant and Common Moorhen and White-tailed Eagle, Mute Swan, Great Cormorant and Common Moorhen. On the contrary, the highest proportion of adult individuals was found out in Great White Egret, Grey Heron (Table 8).

Literatura

- Gilissen N., Haanstra L., Delany S., Boere G. & Hagemeyer W. 2002. Numbers and distribution of wintering waterbirds in the Western Palearctic and Southwest Asia in 1987, 1988 and 1999. Results from the International Waterbird Census. *Wetlands International Global Series No 11*, Wageningen, The Netherlands.
- Musil P. & Musilová Z. 2010. 45 let Mezinárodního sčítání vodních ptáků (IWC) v České republice. *Aythya* 3: 2–18.
- Musilová Z., Musil P. & Pellantová J. 2003. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v letech 1998–2003. *Zprávy ČSO* 57: 17–23.
- Musilová Z. & Musil P. 2004. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2004. *Zprávy ČSO* 59: 33–37.
- Musilová Z. & Musil P. 2005. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2005. *Zprávy ČSO*, 61: 22–28.
- Musilová Z., Musil P., & Neužilová Š. 2008. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2006 a 2007. *Aythya* 1: 5–13.
- Musilová Z., Musil P., Haas M., Strnad M. & Skuhrová M. 2009. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2008 a 2009. *Aythya* 2: 1–9.
- Musilová Z., Musil P. & Haas M. 2010. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2010. *Aythya* 3: 19–30.

- Musilová Z., Musil P. & Haas M. M. 2011. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2011. *Aythya* 4: 1–13.
- Musilová Z., Musil P. & Prokešová E. 2014a. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2012. *Aythya* 5: 1–13.
- Musilová Z., Musil P. & Prokešová E. 2014b. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2013. *Aythya* 5: 14–26.
- Musilová Z., Musil P. & Prokešová E. 2016a. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2014. *Aythya* 6: 2–14.
- Musilová Z., Musil P. & Prokešová E. 2016b. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2015. *Aythya* 6: 15–26.
- Pellantová J. 1995, 1996, 1997, 1998. Mezinárodní sčítání vodních ptáků na území České republiky v sezóně 1993/94, 1994/95, 1995/96, 1997/98. *Zprávy ČSO* 40: 3–7, 42: 3–7, 44: 3–8, 46: 2–6.
- Wetlands International 2002. Waterbird Population Estimates – Third Edition. *Wetlands International Global Series No. 12, Wageningen, The Netherlands.*
- Wetlands International 2006. Waterbird Population Estimates – Fourth Edition. *Wetlands International, Wageningen, The Netherlands.*

